

УДК 94(438)

О. З. Клочак

СУЧАСНА ДИПЛОМАТИЧНА СЛУЖБА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА: МОДЕЛЬ ТА ІННОВАЦІЇ

Стаття висвітлює основні напрямки і пріоритети творення нової дипломатичної служби Польщі через призму внутрішніх та зовнішніх факторів на вироблення ліній у міжнародних відносинах держави. Відносно короткій в історичному плані термін існування незалежної України, відповідно, її дипломатії, певною мірою зумовили вивчення проблеми формування дипломатичної служби в інших країнах. На глибоке переконання автора, корисним тут саме і є досвід організації дипломатичної діяльності Польщі.

Ключові слова: Республіка Польща, зовнішня політика, міжнародні відносини, дипломатична служба.

Республіка Польща після розпаду соціалістичного табору йде в авангарді політичних та економічних перетворень в Центральній та Східній Європі (ЦСЄ) і посідає виняткове місце у цьому регіоні. Яскравим підтвердженням цього особливого статусу стало включення Польщі до першої групи держав розширення НАТО та ЄС на Схід, а також успішне набуття нею повноправного членства в цих структурах.

Ця роль підкріплюється також тим, що Польща на сьогоднішній день є своєрідним будівничим східного виміру політики ЄС, що безперечно виділяє її з поміж решти країн ЦСЄ. Польща виступає форпостом на кордоні Європейського Союзу та НАТО, що зумовлює особливий характер її відносин із державами колишнього Радянського Союзу, а особливо Російською Федерацією та Україною.

Актуальність вибраної теми обумовлена специфікою розвитку центральноєвропейських країн в посткомуністичну епоху, і в цьому контексті зовнішня політика Республіки Польща (РП) є показовою, адже, процеси державотворення України також відбуваються в період кардинальних політичних та економічних зрушень в українському суспільстві та історичних змін в системі міжнародних відносин, характерною ознакою яких є перехід від ери конфронтації, військово-політичного та ідеологічного протистояння між блоками до періоду суперництва інтересів на міжнародній арені і, водночас, співробітництва і відкритості.

Хоча дана проблематика і є сферою наукових інтересів польських дослідників – Щепанік К., Йонець Т., Лосовські П. та ін. [1-3], в українській історіографії ця тема ще не була об'єктом спеціального наукового дослідження.

В політичній практиці держав міністерства закордонних справ складають ланку центральної державної адміністрації, спеціалізованим завданням якої є забезпечення організаційної сторони процесу реалізації закордонної політики, яка здійснюється даною державою.

Незалежно від національної, культурної специфіки або даного типу держави (унітарна, федеральна, тощо) кожна з них створювала особливий відділ адміністрації, який організовує відношення із закордоном, і який іменується власне Міністерством Закордонних Справ. Таке міністерство (всупереч організаційній різноманітності і новим формам контактів із закордоном, реалізованих через різних внутрішніх суб'єктів держави) складає основоположну ланку регуляції і здійснення контактів держави з міжнародним середовищем.

Сучасна дипломатична служба Республіки Польща побудована наступним чином [4]. Міністр Закордонних Справ направляє, наглядає і контролює роботу міністерства і закордонних представництв. Діючий з уповноваження Міністра Закордонних Справ, Секретар стану і помічники Секретаря стану визначають, згідно зі встановленою сферою діяльності, завдання організаційних осередків і закордонних представництв. До виняткової компетенції Міністра Закордонних Справ належить підписання: кореспонденції, що направляється, до: Президента Республіки Польща, Голови Ради Міністрів, Маршалка і Віце-маршалків Сейму і Сенату Польщі, членів Ради Міністрів, керівників центральних установ, Контролю, Голови Вищого Суду, Уповноваженого з Громадянських Прав, Голови Конституційного Трибуналу, Голови Адміністративного Суду, а також до інших осіб, виконуючих функцію центральних конституційних органів держави; кореспонденції, що направляється до голів держав, начальників і членів урядів, начальників дипломатичних представництв інших держав і міжнародних організацій, а також до інших осіб, згідно звичаям або принципам чемності в міжнародних відносинах; нормативних актів та інших юридичних актів Міністра Закордонних Справ; заяв про надання орденів і відзнак; кореспонденції, що стосується надання роботи працівників Політичного Кабінету Міністра; іншої кореспонденції - згідно з рішенням Міністра Закордонних Справ.

На даний час Міністерство Закордонних Справ Польщі має наступну структуру.

Політичний Кабінет Міністра (ПКМ) [5]:

Структурних підрозділів не має.

ПКМ виконує наступні функції:

- 1) надає поради Міністрові Закордонних Справ;
- 2) формулює аналітику у справах, доручених через Міністра Закордонних Справ;
- 3) виконує інші завдання, визначені Міністром Закордонних Справ.

Безпосередній нагляд над Політичним Кабінетом Міністра здійснює Міністр Закордонних Справ.

Секретаріат Міністра (СМ) [5]:

- 1) веде справи, пов'язані з діяльністю Міністра Закордонних Справ як головного органу державної адміністрації і члена Ради Міністрів, якщо не вони належать до відповідності інших організаційних осередків;

2) здійснює обслуговування Міністра Закордонних Справ в сфері його співпраці з Президентом Республіки Польща, Сеймом і Сенатом, Головою і членами Ради Міністрів, Вищою Палатою Контролю, а також іншими органами урядової адміністрації, територіального самоврядування, політичними партіями, установами, товариствами і іншими організаціями;

3) розподіляє кореспонденцію, яка адресується Міністру Закордонних Справ;

4) здійснює секретарське і канцелярське обслуговування Міністра Закордонних Справ, Секретаря Стану, помічників Секретаря Стану і Політичного Кабінету Міністра;

5) координує опрацювання відповіді Міністра Закордонних Справ на інтерпеляції і посольські запитання, а також побажання сеймових комісій;

6) координує організацію візитів і зустрічей Міністра Закордонних Справ, а також підготовку необхідних матеріалів;

7) веде календар роботи Міністра Закордонних Справ;

8) здійснює обслуговування диспозиційного фонду Міністра Закордонних Справ;

9) веде обслуговування помічника Секретаря відповідального стану за поточну координацію парламентських справ в міністерстві;

10) здійснює утримування постійних контактів і діалогу з представниками єврейської діаспори;

Бюро Генерального Директора (БГД) [5]:

1) здійснює обслуговування Гендиректора;

2) висловлює думку щодо проектів документів, що представляються Гендиректорові до схвалення або підпису, а також готує проекти документів за дорученням Гендиректора;

3) редагує Газету Міністра Закордонних Справ і веде реєстр нормативних актів і інших юридичних актів Міністра Закордонних Справ;

4) за дорученням Гендиректора аналізує систему організації роботи і функціонування міністерства і закордонних представництв, а також виконання завдань через закордонні представництва і організаційні осередки; готує пропозиції рішень в цьому напрямку;

5) наглядає за опрацюванням і висловлює думку щодо проектів внутрішніх організаційних статутів організаційних осередків і закордонних представництв а також проекти інших юридичних актів Гендиректора; веде реєстр закордонних представництв;

6) наглядає за виконанням завдань, пов'язаних з обслуговуванням робіт, виконуваних в рамках Ради Міністрів і Постійного Комітету Ради Міністрів в сфері, що стосується Міністра Закордонних Справ;

7) здійснює контроль, в тому числі фінансовий контроль а також реєстр справ, протоколів з контролю, рекомендацій, а також інформації про їх реалізацію;

8) ініціює, опрацьовує і висловлює думку стосовно проектів нормативних актів, а також бере участь в законодавчих роботах; візує проекти нормативних актів, опрацьовуваних через міністерство відносно юридичних і редакційних норм;

9) веде відомість скарг і заяв, координує їх розгляд, а також складає для Міністра Закордонних Справ інформацію, що стосується цих справ;

10) наглядає за виконанням завдань через організаційні осередки і закордонні представництва в сфері публічних замовлень; веде реєстр публічних замовлень міністерства і закордонних представництв;

11) здійснює обслуговування міністерства в сфері юридичної допомоги, визначеної в правилах про юрисконсультів, за виключенням справ, що належать до відповідності Правничо-Трактатового Департаменту;

Департамент Стратегії і Планування Закордонної Політики (ДСІП) [5]:

1) здійснює аналіз періодів і оцінок змін в міжнародному оточенні РП;

2) планує головні напрями міжнародної активності РП, а також формулює пропозиції міжнародних ініціатив, що викликають істотні наслідки для справ РП;

3) опрацьовує інформаційні матеріали і прогнози в галузі міжнародних відносин;

4) утримує контакти з осередками планування в міністерствах закордонних справ інших держав і міжнародних організацій;

5) співпрацює з установами і науковими організаціями, а також поширює в наукових середовищах посади і думки міністерства на тему аспектів польської закордонної політики;

Департамент Європейського Союзу (ДЄС) [5]:

1) веде справи відносин РП з Європейським Союзом;

2) веде справи, пов'язані з виробленням стратегії активного членства РП в Європейському Союзі у відношенні до політики Європейського Союзу, а також аналізує політику держав-членів Європейського Союзу в справах європейської інтеграції і формулює заяви, що стосуються внутрішніх і зовнішніх дій;

3) здійснює обслуговування представників РП, бере участь в засіданнях Європейської Ради, а також Ради із загальних справ і зовнішніх відносин;

4) координує процес підготовки представника РП до участі в засіданнях Комітету Постійних Представників а також Політичного Комітету і Безпеки;

5) здійснює обслуговування участі представника Міністра Закордонних Справ в роботах Комітету Європейської Інтеграції і Європейського Комітету Ради Міністрів, а також координує процес підготовки і погодження політичних засад через організаційні осередки на їх засідання;

6) координує вироблення політики РП в справах загальної закордонної політики і безпеки Європейського Союзу, а також здійснює обслуговування роботи Політичного Директора і Європейського Кореспондента;

7) аналізує стан, а також розвиток загальної закордонної політики і безпеки і зовнішніх відносин ЄС, в тому числі відносин ЄС Союзу з НАТО і іншими міжнародними організаціями, політику Європейського Союзу перед державами Східної Європи і Балкан,

8) веде справи, пов'язані з процесом розширення Європейського Союзу, а також, координує процес вироблення посади РП в рамках переговорів Хорватії про інтеграцію до Європейського Союзу;

9) координує роботи, пов'язані з участю РП в дискусії на тему інституційного розвитку Європейського Союзу;

10) здійснює обслуговування співпраці Міністра Закордонних Справ з Сеймом і Сенатом, неурядовими організаціями, політичними партіями а також територіальним самоврядуванням в сфері інформації і консультації в справах європейської інтеграції;

11) наглядає за роботою Представництва РП при Європейському Союзі, а також, в співпраці з Департаментом Європи, наглядає роботу дипломатичних представництв в державах Європейського Союзу і державах, об'єднаних з Європейським Союзом;

12) здійснює аналіз і розподіл документів ЄС, отримуваних в рамках системи Координації;

До завдань Департаменту Європейського Союзу належить крім того:

1) аналіз діяльності Ради Європи і її відділень, а також формулювання заяв, що стосуються співпраці РП з цими установами;

2) аналіз діяльності Ради Держав Балтійського моря, Чорноморської Організації Економічної Співпраці, Арктичної Ради і Євроарктичного Регіону ; ведення справ, пов'язаних з членством, статусом спостерігача РП в цих організаціях;

3) ведення справ, що стосуються європейської регіональної політики, міжнародної міжрегіональної співпраці, транскордонного співробітництва, а також співпраці єврорегіонів;

4) аналіз фінансових аспектів участі РП в європейській регіональній політиці а також системи фінансування проектів, реалізованих в рамках міжнародної міжрегіональної співпраці; формулювання пропозиції проектів, реалізованих при підтримці з коштів міжнародних установ;

Департамент Політики Безпеки (ДПБ) [5]:

1) аналізує проблеми безпеки, ідентифікує і аналізує загрози безпеки РП;

2) веде справи, пов'язані із співпрацею РП з НАТО і ОБСЄ, а також з Європейським Союзом в сфері Загальної Європейської Політики Безпеки і Оборони, в співпраці з Департаментом Європейського Союзу, а також справи співпраці РП з Радою Європи в сфері своєї відповідності;

3) здійснює обслуговування участі РП в роботі НАТО, формулює заяви, що стосуються участі РП в НАТО, а також в розвитку цієї організації;

4) координує, в співпраці з Департаментом Європейського Союзу, проблематику ЦЕСДП; формулює заяви, що стосуються участі РП в розвитку європейських оборонних ініціатив з точки зору справ безпеки РП;

5) підтримує контакти з осередками у справах політики безпеки в міністерствах закордонних справ, захист а також внутрішніх справ чужих держав, а також з відповідними органами міжнародних організацій;

6) веде справи політики безпеки, в тому числі проблематики НАТО, ОБСЄ, а також закордонної політики і безпеки Європейського Союзу, що стосуються, нерозповсюдження, контролю експорту, контролю озброєнь і роззброєння;

7) аналізує реалізацію загальноєвропейських ініціатив в сфері контролю конвенційних озброєнь і коштів укріплення довіри а також формулює політику РП в цих справах; готує і здійснює обслуговування участі РП в європейських переговорах роззброєнь, а також засобів будівництва довіри і безпеки в Європі;

8) готує експертні заключення і заяви, що стосуються політики безпеки, а також режиму і архітектури міжнародної безпеки;

Правничо-Трактатовий Департамент (ПТД) [5]:

1) відповідає за виконання обов'язків Міністра Закордонних Справ, що випливають з правил про міжнародні угоди;

2) наглядає виконання обов'язків і прав, що випливають з міжнародних угод, для яких відповідним виконавцем є Міністр Закордонних Справ;

3) бере участь в підготовці міжнародних угод;

4) готує проекти а також бере участь в роботі над правовою адаптацією рішень міжнародних органів, а також норм міжнародного права до польського юридичного порядку;

5) веде архів, збирає, реєструє і зберігає оригінальні тексти міжнародних угод;

6) опрацьовує проекти угод в галузі міжнародного публічного і приватного права, а також бере участь в роботі, пов'язаній з їх кодифікуванням ;

7) співробітничує в справах, пов'язаних з участю РП в Європейському Союзі через аналіз проектів юридичних актів і міжнародних угод, що укладаються через Європейський Союз;

8) готує позицію РП і бере участь в просуванні перед міжнародними судами, арбітражними трибуналами, а також в інших випадках, пов'язаних з вирішенням міжнародних суперечок, для яких відповідним органом є Міністр Закордонних Справ;

9) координує юридичну проблематику, пов'язану з державним кордоном;

10) надає інформації про польське право дипломатичним представництвам інших держав, консульським установам, а також представництвам міжнародних організацій в РП;

Департамент Системи ООН і Глобальних Проблем [5]:

1) веде справи співпраці РП з організаціями і органами системи ООН;

2) веде справи, пов'язані з участю РП в роботах організації і органів ООН у сфері роззброєння, в тому в рамках Конференції Роззброєння;

3) координує реалізацію завдань, що випливають з участі РП в кімнатних операціях ООН;

4) веде справи, пов'язані з діяльністю і участю РП в роботах, що стосуються прав людини в системі ООН;

5) бере участь в роботі комітетів співпраці з міжнародними організаціями, а також в інших формах співпраці;

8) координує опрацювання позицій РП в справах глобальних проблем в роботах системи ООН, особливо у сфері охорони навколишнього середовища, тривалого розвитку, а також глобальних загроз, в тому організованій злочинності, тероризму, наркотиків, а також проблем в галузі охорони здоров'я;

9) веде справи, пов'язані з участю Польщі в організації виборів до виборних органів в системі ООН.

Департамент Закордонної Економічної Політики (ДЗЕП) [5]:

1) бере участь у формуванні засад закордонної економічної політики РП;

2) аналізує головні проблеми в міжнародних економічних відносинах, з особливим врахуванням політичних і економічних аспектів глобалізації і регіоналізації в світовій економіці; бере участь в цій сфері в діях, пов'язаних з членством РП в міжнародних економічних організаціях;

3) бере участь у формуванні оцінок безпеки економічного РП;

4) у взаємодії з відповідними організаційними осередками міністерства і інших відомств, бере участь в діях, пов'язаних з членством РП в Організації Економічної Співпраці і Розвитку (ОЕСР);

5) бере участь в діях, пов'язаних з членством РП в Світовому Банку, Міжнародному Валютному Фонді, Європейському Інвестиційному Банку, Європейському Банку Реконструкції і Розвитку, а також Світової Організації Торгівлі;

6) взаємодіє з відповідними організаційними осередками в діях, пов'язаних з членством РП в Європейському Союзі;

7) взаємодіє з відповідними організаційними осередками в роботах, що стосуються, регіональної і субрегіональної економічної співпраці в рамках: ОБСЄ, Вишеградської Групи, Ради Держав Балтійського моря, Арктичної Ради, Ради Держав Баренцового моря, Організації Економічної Співпраці Держав Чорного моря;

Департамент Європи (ДЄ) обіймає своєю відповідністю наступні держави і суб'єкти міжнародного права: Республіка Албанія, Князівство Андорра, Апостольська Столиця Ватикан, Республіка Австрія, Королівство Бельгія, Боснія і Герцеговина, Республіка Болгарія, Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії, Республіка Хорватія, Республіка Кіпр, Чеська Республіка, Королівство Данія, Естонська Республіка, Республіка Фінляндія, Французька Республіка, Грецька Республіка, Королівство Іспанія, Республіка Ісландія, Ірландія, Сербія, Чорногорія, Князівство Ліхтенштейн, Литовська Республіка, Велике Князівство Люксембург, Литва, Республіка Македонія, Суверенний Військовий Орден Мальтійський, Республіка Мальта, Республіка Сан-Маріно, Королівство Нідерланди, Федеральна Республіка Німеччини, Королівство Норвегія, Португальська Республіка, Румунія, Словацька Республіка, Республіка Словенія, Швейцарська Конфедерація, Королівство Швеція, Республіка Туреччина, Угорська Республіка, Італійська Республіка.

Департамент Східної (ДСП) Політики обіймає своєю відповідністю наступні держави: Російська Федерація, Республіка Вірменія, Республіка Азербайджан, Республіка Білорусь, Грузія, Республіка Казахстан, Киргизька Республіка, Республіка Молдова, Республіка Таджикистан, Республіка Узбекистан, Туркменія, Україна.

Департамент Америки (ДАМ) обіймає своєю відповідністю наступні держави Північної Америки: Сполучені Штати Америки, Канада, Сполучені Штати Мексики, а також наступні держави і території Центральної і Південної Америки: Аргентинська Республіка, Барбадос, Беліз, Республіка Болівія, Федеральна Республіка Бразилія, Республіка Чилі, Домініканська Республіка, Республіка Еквадор, Коопераційна Республіка Гайана, Гренада, Республіка Гватемала, Республіка Гаїті, Республіка Гондурас, Ямайка, Республіка Колумбія, Республіка Коста-Ріка, Республіка Куба, Республіка Нікарагуа, Республіка Панама, Республіка Парагвай, Республіка Перу, Республіка Сальвадор, Республіка Суринам, Республіка Тринідад і Тобаго, Східна Республіка Уругвай, Сент-Вінсент і Гренадіна, Боліваріанська Республіка Венесуела.

Департамент Америки аналізує діяльність Організації Американських Держав, НАФТА, МЕРКОСУР, а також інших організацій економічної інтеграції, що створюються.

Департамент Азії і Тихого океану (ДАП) обіймає своєю відповідністю наступні держави і території: Ісламська Держава Афганістан, Австралійський (разом із заморськими і автономними територіями) Союз, Народна Республіка Бангладеш, Королівство Бхутан, Держава Бруней Даруссалам, Китайська Народна Республіка, Республіка Філіппіни, Республіка Фіджі, Республіка Індія, Республіка Індонезія, Японія, Королівство Камбоджа, Республіка Кірібаті, Корейська Народно-демократична Республіка, Республіка Корея, Лаотанська Народно-демократична Республіка, Республіка Мальдіви, Малайзія, Федеральні штати Мікронезія, Монголія, Республіка Науру, Королівство Непал, Нова Зеландія, Ісламська Республіка Пакистан, Незалежна Держава Папуа і Нова Гвінея, Незалежна Держава Самоа, Республіка Сінгапур, Демократично-соціалістична Республіка Шрі-Ланка, Королівство Таїланд, Тувалу, Республіка Вануату, Соціалістична Республіка В'єтнам.

Аналізує діяльність Суспільства Держав Південно-Східної (АСЕАН), Регіонального Форуму АСЕАН, Наглядової Комісії Нейтральних Держав в Кореї, а також інших організацій регіону Азії і Тихого океану, що створюються.

Департамент Африки і Близького Сходу (ДАБС) обіймає своєю відповідністю наступні держави і території: Алжирська Народно-демократична Республіка, Республіка Ангола, Королівство Саудівська Аравія, Королівство Бахрейн, Республіка Бенін, Республіка Ботсвана, Буркіна Фасо, Республіка Бурунді, Республіка

Джібуті, Аравійська Республіка Єгипет, Держава Еритрея, Федеральна Демократична Республіка Ефіопія, Республіка Габон, Республіка Гамбія, Республіка Гана, Республіка Гвінея, Республіка Гвінея Бісау, Республіка Екваторіальної Гвінеї, Республіка Ірак, Ісламська Республіка Іран, Держава Ізраїль, Простір Палестини, Республіка Йемен, Йорданське Королівство, Республіка Камерун, Держава Катар, Республіка Кенія, Союз Коморів, Республіка Конго, Демократична Республіка Конго, Держава Кувейт, Королівство Лесото, Республіка Ліванська, Республіка Ліберія, Велика Аравійська Лівійська Народно-соціалістична Джамахірія, Республіка Мадагаскар, Республіка Малаві, Республіка Малі, Королівство Марокко, Мавританська Ісламська Республіка, Республіка Маврикій, Республіка Мозамбік, Республіка Намібія, Федеральна Республіка Нігерія, Султанат Оману, Республіка Південної Африки, Центральноафриканська Республіка, Республіка Руанда, Республіка Сенегал, Республіка Сієра Леоне, Республіка Сомалі, Республіка Судан, Аравійська Республіка Сирія, Республіка Танзанія, Республіка Того, Республіка Уганда, Республіка Побережжя Слонової Кістки, Демократична Республіка Острови Святого Томаса, Республіка Зеленого Мису, Республіка Замбія, Республіка Зімбабве, Держава Сполучених Аравійських Еміратів.

Департамент Африки і Близького Сходу аналізує діяльність Ліги Арабських Держав, Африканського Союзу, Організації Ісламської Конференції, та ін.

У сфері своєї відповідності, кожен з територіальних Департаментів:

1) формулює засади політики РП перед окремими державами в сфері відповідності департаменту і стежить за їх реалізацією;

2) збирає інформацію про політичну, господарську, науково-технічну ситуацію в окремих державах, групах держав і регіонах, необхідну для аналізу, оцінки і прогнозування відносин РП з цими державами, групами держав і регіонами;

3) розвиває співпрацю з окремими державами і регіонами, в тому готує проекти програм політичної діяльності і інспірує виникнення програм економічної співпраці з окремими державами і регіонами а також стежить за їх реалізацією;

4) пропонує і ініціює обмін офіційних візитів, а також двосторонніх консультацій в сфері відповідності департаменту, а по їх затвердженню, бере участь в підготовці до цих зустрічей і в їх реалізації;

5) курує роботу дипломатичних представництв, а також роботу делегацій і спеціальних місій, в сфері своєї відповідності;

6) взаємодіє з відповідними організаційними осередками у всіх справах, що стосуються держав і інших суб'єктів міжнародного права тих, що залишаються у відповідності департаменту.

Дипломатичний Протокол (ДП):

1) готує плани і програми візитів голів держав, керівників урядів і міністрів закордонних справ а також відповідає за їх реалізацію;

2) взаємодіє з відповідними організаційними осередками в підготовці і реалізації програм візитів Секретаря Стану, помічників Секретаря Стану і Гендиректора;

3) готує аудієнції дипломатичних представників іноземних держав у Президента Республіки Польща, Голови Ради Міністрів, маршалів Сейму і Сенату, а також Міністра Закордонних Справ;

4) відповідно до потреб бере участь в організації повноважних візитів представників РП у Президента Республіки Польща, Голови Ради Міністрів а також Міністра Закордонних Справ;

5) здійснює протокольне обслуговування дипломатичних прийомів;

6) веде протокольну кореспонденцію Президента Республіки Польща, Голови Ради Міністрів і Міністра Закордонних Справ з їх еквівалентами;

7) веде справи, пов'язані з акредитацією представників іноземних держав в РП і представників РП за кордоном;

8) веде справи, пов'язані зі встановленням і функціонуванням консульських установ іноземних держав;

9) стежить за дотриманням привілеїв і дипломатичного і консульського імунітету, а також над застереженням принципу взаємності в цій сфері в РП і за кордоном;

10) веде відомість персоналу іноземних дипломатичних представництв і консульських установ і інших осіб, що користуються привілеями і дипломатичним імунітетом в РП; видає відповідні документи, а також надає дипломатичні і службові візи цій групі осіб; видає «Список дипломатичного корпусу»;

Департамент промоції (іміджу) (ДПРОМ) [5]:

1) планує і координує дії міністерства і закордонних представництв, а також, координує дії інших установ, задіяних захисті інтелектуальної власності Польщі за кордоном;

2) готує програмні документи, опрацьовує стратегії дій в сфері інтелектуальної власності, а також висловлює думку урядові документи в цій сфері;

3) готує заяви про утворення Польських Інститутів за кордоном а також посад до справ інтелектуальної власності в закордонних представництвах, а також висловлює думку про утворення інститутів чужих держав в РП;

4) наглядає роботу закордонних представництв в цій сфері;

5) ініціює і веде діяльність, формуючу позитивний імідж РП за кордоном, а також, представляє ініціативи в сфері культури і науки в двосторонніх і багатобічних контактах;

6) опрацьовує і реалізував проекти у цій сфері.

Департамент Системи Інформації (ДСІ) [5]:

1) веде справи, пов'язані з функціонуванням системи збору, обробки і обігу інформації в міністерстві, а також в закордонних представництвах; у співпраці з іншими організаційними осередками формує закладення і напрями інформаційної діяльності міністерства;

2) бере участь в опрацюванні інформації і матеріалів, презентуючих закордонну політику РП а також, поширює їх в країні і за кордоном;

3) співробітничав із загальнодержавними і закордонними засобами масової інформації в сфері медійного обслуговування міністерства;

4) координує ведення справ, пов'язаних з функціонуванням однорідної системи інформації міністерства;

5) здійснює реалізацію завдань, щодо правил доступу до публічної інформації;

6) веде справи, пов'язані з акредитацією закордонних кореспондентів;

7) веде інтернет-сторінки міністерства.

Департамент Консульський і Польської Діаспори (ДКП):

1) наглядає роботу консульських установ а також виконання консульських функцій через консулів;

2) у співпраці з Бюро Генерального Директора бере участь в контролі консульських установ;

3) аналізує ситуації, а також надає допомогу і здійснює заходи з метою забезпечення охорони прав і справ держави, а також польських фізичних і юридичних осіб за кордоном;

4) організує і веде навчання кандидатів на консульські посади в закордонних представництвах, а також здійснює обслуговування комісії, що проводить консульські іспити, а також виступає із заявами про надання уповноважень до виконання консульських функцій;

5) бере участь в опрацюванні напрямів співпраці із закордоном в галузі особистого руху, візової політики, міграційної і емігранти, аналізує візову і міграційну політику чужих держав, ініціює і веде переговори угод про безвізовий рух.

Департамент Співпраці Розвитку (ДСР) [5]:

1) відповідає за проблематику співпраці на користь країн, визнаних потребуючими допомоги через Комітет Допомоги Розвитку Організації Економічної Співпраці і Розвитку, в тому числі за реалізацію завдань Міністра Закордонних Справ, визначених в польській Стратегії співпраці на користь розвитку, а також інших урядових документах;

2) формулює закладення закордонної політики в галузі співпраці розвитку, з врахуванням секторальних і географічних пріоритетів а також вибору каналів розподілу коштів;

3) відповідає за польську програму співпраці розвитку;

4) бере участь в роботах міжнародних організацій, пов'язаних з проблематикою співпраці розвитку, особливо в рамках системи ООН і Організації Економічної Співпраці і Розвитку (ОЕСР), відповідає за співпрацю з Комітетом Допомоги Розвитку (КДР) і іншими органами, вхожими до складу групи розвитку ОЕСР.

Архів [5]:

1) веде державний архівний запас міністерства, збирає, опрацює, зберігає і відкриває для доступу архівні матеріали;

2) опрацює історичну документацію для потреб міністерства;

3) збирає спогади і згадки колишніх працівників дипломатично-консульської служби;

4) збирає і відкриває для доступу збори книг міністерства, передплачує закордонну пресу для міністерства;

5) наглядає за діяльністю бібліотек в закордонних представництвах;

6) співпрацює з архівними установами в країні і за кордоном в сфері обміну інформації а також відкриття доступу архівних і бібліотечних матеріалів.

Бюро Кадрів і Стажування(БКС) [5]:

1) реалізовує персональну політику і надання роботи в міністерстві і в закордонних представництвах, виконує діяльність з працівниками міністерства, а також з закордонними представництвами;

2) направляє затверджених кандидатів на посади в закордонних установах до передвізних практик;

3) готує і реалізує плани ротачії працівників до закордонних представництв;

4) веде набір кандидатів до закордонної служби, в тому числі, організує конкурсні іспити; веде комп'ютерний банк даних кандидатів до роботи і кадрового резерву для потреб закордонної служби;

5) організує і веде професійні навчання для працівників і їх сімей, організує курси мов, а також кваліфікаційні і відомчі іспити з іноземних мов.

Бюро Адміністрації і Фінансів (БАІФ) [5]:

1) здійснює обслуговування головного розпорядника бюджетних коштів в частині бюджету – закордонні справи;

2) здійснює обслуговування головбуха в сфері його завдань, визначених в правилах про публічні фінанси;

3) опрацює бюджет міністерства, наглядає за його виконанням, складає звіти, а також готує інформацію періодів для Гендиректора закордонної служби і розпорядників бюджетних коштів, а також для інших центральних органів;

4) розпоряджається коштами, переданими через головного розпорядника на утримання закордонних представництв;

5) веде фінансово-кредитне обслуговування міністерства;

6) веде справи, що стосуються банківського обслуговування міністерства і закордонних представництв;

7) здійснює в міністерстві обслуговування загальнодержавних і закордонних поїздок.

Бюро Інформатики (БІ) [5]:

1) реалізовує і відповідає за розвиток, модернізацію і функціонування єдиної інформаційної системи міністерства і закордонних представництв;

2) визначає і забезпечує стандартизацію використовуваного устаткування і програмного забезпечення;

3) здійснює функціонування і наглядає використання в міністерстві загальносвітових мереж, а також зовнішніх даних баз;

4) оснащує міністерство устаткуванням і програмним забезпеченням, а також наглядає і контролює їх відповідне використання;

5) створює, привчає, модернізує і розвиває інформаційні системи, що є в компетенції Міністра Закордонних Справ.

Бюро Уповноваженого Справами Охорони Таємної інформації (БПОІН) [5]:

1) планує, координує і контролює в міністерстві, а також в закордонних представництвах дії, що мають на меті забезпечення правил про охорону таємної інформації;

2) здійснює обслуговування уповноваженого до справ охорони таємної інформації;

3) контролює, аналізує і оцінює стан охорони таємної інформації;

4) веде список посад і робіт, а також осіб, допущених до роботи на посадах, з якими пов'язаний доступ до таємної інформації;

5) веде Головну Таємну Канцелярію МЗС, а також Таємну Підканцелярію НАТО в міністерстві;

6) здійснює дії по нагляду і контролю в сфері фізичної охорони об'єктів міністерства;

7) відповідає за проблематику безпеки закордонних представництв;

14) здійснює функціонування і експлуатує системи технічної охорони об'єктів в міністерстві.

Бюро Зв'язку (БЗ) [5]:

1) опрацьовує, організує, утримує, модернізує і розвиває системи явного і таємного зв'язку, в тому шифрів міністерства;

2) планує і реалізує роботи в сфері запевнення аварійного зв'язку міністерства в умовах політично-військової кризи і озброєного конфлікту;

3) відповідає за функціонування і розвиток систем, що служать для перетворення і пересилання таємної інформації згідно з вимогами Закону про охорону таємної інформації і рекомендаціями загальнодержавної служби безпеки;

4) оснащує міністерство і закордонні представництва обладнанням, що служить для перетворення і передачі таємної інформації;

5) здійснює функціонування а також розвиток Центрів Зв'язку МЕС у Варшаві (Центр Телекомунікаційних Систем в м. Дубровці, Секція Телекомунікації в будівлі, Радіо Центр в м. Грабові);

6) здійснює цілодобовий доступ до телекомунікаційних систем міністерства закордонним представництвам і уповноваженим установам і загальнодержавним установам;

7) здійснює функціонування, а також технічний нагляд над використанням таємних систем зв'язку для обміну інформації з НАТО і Європейським Союзом; співробітничать в цій сфері з відповідними організаціями служб охорони держави і Міністерства Національного Захисту;

8) взаємодіє з відповідними службами охорони держави в сфері поточної реалізації завдань, пов'язаних з функціонуванням систем таємного зв'язку, в тому числі шифру, таємних систем телекомунікацій.

Бюро Аудиту (БАУД) [5]:

1) проводить внутрішній аудит в міністерстві, закордонних представництвах, Дипломатичній Академії МЗС і Напрямі Обслуговування МЗС;

2) опрацьовує річний план внутрішнього аудиту;

3) збирає і обробляє документацію для внутрішнього аудиту.

Ураховуючи викладене, варто зазначити, що визначених рішень в сфері організації і функціонування відомства закордонних справ і всіх його служб, залежить від багатьох чинників внутрішнього (конституція, тип держави, компетенція головних органів влади в сфері політики держави, масштаб закордонних контактів суб'єктів держави і т. д.) і зовнішнього характеру (рівень участі держави в міжнародних відносинах, пов'язані дипломатичні відносини, приналежність до міжнародних організацій, тощо).

Дипломатична служба країни, на чолі якої перебуває Міністерство Закордонних Справ, враховуючи своє місце в структурі органів влади і завдання, які вона має виконувати в сфері закордонної політики, здійснює свої функції в декількох аспектах. Основне значення мають завдання і компетенції, які делегуються дипломатичній службі на підставі внутрішнього законодавства, а також частково міжнародного права. У цій сфері до її основних завдань належить, зокрема, опрацьовування в порозумінні з відповідними парламентськими а також урядовими органами завдань і цілей закордонної політики, репрезентація країни у відношеннях з іншими державами і міжнародними організаціями, репрезентація і захист справ держави і її громадян, а також юридичних осіб за кордоном. Як орган уряду, така служба є одночасно головним координатором формування і реалізації відносин держави із закордоном реалізованих через інші установи держави. За клопотанням міністра закордонних справ, глава держави призначає начальників дипломатичної місії (послів і консулів). Міністр закордонних справ призначає інших членів дипломатичного персоналу, які входять до складу місії, діючих за кордоном. Бере участь у прийнятті державних і урядових делегацій, супроводжує главу держави і прем'єра під час офіційних візитів за кордоном.

Організаційна структура і конкретні завдання, реалізовані через центральний апарат Міністерства Закордонних Справ Республіки Польща формально впливає із внутрішньої суверенності держави в цій сфері. Основна діяльність у даному відомстві покладена на основні одиниці, протягом історії існування МЗС Польщі, це були найчастіше департаменти, а також на нижчі щабли: відділи, бюро, секції, які загально можна поділити на три види: територіальні, функціональні і адміністративні.

Перші з них займаються координацією закордонної політики з визначеною групою держав чи регіонів. Функціональні департаменти займаються функціональною проблематикою (міжнародні організації, консульські справи, правотрактування і т. п.). Адміністративні мають службовий і допоміжний характер і

повинні забезпечити організаційну чіткість функціонування відомства і зв'язки центрального апарату із закордонними установами (кабінет міністра, персональний департамент, департамент зв'язку, адміністративний департамент і т. п.).

Найважливішу роль серед закордонних органів держави грають постійні дипломатичні місії. У світлі Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. це посольства, а також представництва. Ці останні мають нижчий ранг і функціонували головним чином в період між світовими війнами.

Отже, підсумовуючи, в організації і виконанні державної зовнішньої політики значну роль відіграє дипломатична служба країни.

Географічне розташування на Європейському континенті та геополітичне становище України, величина території, кількість населення, багаті природні ресурси, комунікаційні та транзитні можливості, потужний економічний, науково-технічний, інтелектуальний і військовий потенціали, нарешті, культурні традиції і політичні уподобання – усе це має незаперечне значення для забезпечення національних інтересів України і зумовлює необхідність визначення власних геополітичних цінностей. Реалізація Україною свого потенціалу знаходиться у безпосередній залежності від її активного і повномасштабного входження до світового співтовариства та від активності і вмільості дій її дипломатії. У цьому контексті, надзвичайно корисним для нашої держави і є досвід організації дипломатичної діяльності Польщі, повноправного члена усіх найвпливовіших прозахідних інституцій.

Джерела та література

1. Szczepanik K. *Diplomacja Polski 1918-2005: struktury organizacyjne*. – Warszawa, 2005.
2. Joniec T. *Polska służba konsularna 1918-1995*. – Warszawa, 1996.
3. Łosowski P. *Dyplomacja polska 1918-1939*. – Warszawa, 2001.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Міністерство закордонних справ Республіки Польща – www.mfa.gov.pl (Указ Президента РП №28 від 28.12.2001 р. «Про надання регламенту організаційного Міністерству Закордонних Справ»).
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Міністерство закордонних справ Республіки Польща – www.mfa.gov.pl

Клочак О. З. Современная дипломатическая служба Республики Польша: модель и инновации
Статья освещает основные направления и приоритеты создания новой дипломатической службы Польши через призму внутренних и внешних факторов на выработку линий в международных отношениях государства. Относительно короткий в историческом плане срок существования независимой Украины, соответственно, ее дипломатии, в определенной степени обусловили изучения проблемы формирования дипломатической службы в других странах. По глубокому убеждению автора, полезным здесь именно и есть опыт организации дипломатической деятельности Польши.

Ключевые слова: Республика Польша, внешняя политика, международные отношения, дипломатическая служба.

Klochak O. Z. Modern diplomatic service of Republic of Poland: model and innovations

The article deals with the comprehensive research of main directions and priorities for creation of newly-born diplomatic service of Poland via internal and external factors effecting the elaboration of national foreign relations. Relatively brief historic term existence of independent Ukraine and its diplomacy requires the appropriate study of foreign diplomatic experience. Hence, the author utters the deep concern that the experience of Polish diplomatic service organization could be of extreme value here.

Keywords: Republic of Poland, foreign policy, international relations, diplomatic service.

УДК [327:61.1](44)"20"

А. В. Омельченко

ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ В ЄС НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

У статті висвітлюється політика Франції в Європейському союзі в перше десятиріччя ХХІ ст. Зокрема, акцентується увага на трьох основних аспектах, що стали об'єктами зусиль французької дипломатії в Євросоюзі – інституційна розбудова Союзу, оформлення загальноєвропейського оборонного простору, та спільна міграційна політика. Аналізуються зусилля французького керівництва, спрямовані на збереження за Францією чільного місця в європейській політичній системі в умовах історичної трансформації Євросоюзу.

Ключові слова: Франція, Європейський Союз, політика оборони, міграції.

Європейський вектор став найважливішим напрямом зовнішньої політики Французької Республіки на початку ХХІ ст. Цьому сприяло, перш за все, створення Євросоюзу, що став результатом виконання умов Маастрихтської угоди 1992 р. Розширення функцій Європейської Економічної Спільноти у напрямку політичної інституціалізації актуалізувало на порядку денному французької політичної еліти питання ролі Франції в європейських структурах та розподілу повноважень між Брюсселем та національними державами.

Різні аспекти зовнішньої політики Франції в історичній ретроспективі та на сучасному етапі досліджувалися у роботах низки українських (В.В. Кравченко, О.В. Крапівін [1], О.В. Коломoeць [2], В.Ю. Броневський [3]) та російських (К.Г. Челліні [4], Є.А. Чекменьова [5], Ю.В. Жилкіна [6]) вчених.

Метою даного дослідження є висвітлення основних аспектів французької політики в якості одного зі «стовпів» Європейського Союзу на сучасному етапі його розвитку.